

ligger omtrent 23 geogr. Mil fra Byen Objdorsk ved Objflodens Munding. Men allerbedst vilde det være, om man inderst i denne Bugt paa et passende Sted kunde indrette et Oplagssted, som man om Vinteren ved Slædekjørsel over Land fra Objdorsk kunde forsyne med de vigtigste Udførselsvarer, for da i Slutningen af Sommeren at afskibe dem til engelske eller andre evropæiske Havne. Et saadant Foretagende kan begyndes uden store Pengeofre, saa at man maa andres over, at Selskabet for Handel og Industri i St. Petersburg ikke har optaget denne Rute. Ad den kunde der nemlig med Sikkerhed paaregnes en aarlig Ud- og Indførsel af ikke ubetydelige Varemængder, og naar den først blev almindelig kjendt, vilde man lige saa let kunne faa Skibe til at gaa til den kariske Bugt som nu til Petsjora, der for Tiden er den østligste Udskebningsplads, som i disse Farvande befares af fragtsøgende Skibe.

Persom denne Forbindelsesvej med Sibirien viser sig praktisk, hvad jeg mener den vil, undlader den russiske Regering sikkert ikke at gjøre alle mulige Anstrængelser for at fremme Sagen. En Jernbane kan meget let bygges fra Objdorsk til den kariske Bugt, og ligeledes vil Objbugten over den smalleste Landstrimmel kunne sættes i Forbindelse med Jenissejflodens Munding. Da en nogenlunde hurtigsejlende Godsdampers kun bruger omtrent fire Døgn længere for at gaa fra London til den kariske Bugt end for at gaa Arhangelsk, vilde der rimeligvis om Sommeren snart udvikle sig en lige saa livlig Skibsfart paa den kariske Bugt, som der nu i samme Aarstid foregaar paa Arkangelsk.

Martin Brandt.

O'ldtidsminder og Oldsager i Venezuela. Det vil sikkert glæde Dyrkerne af den sammenlignende Etnografi og Arkæologi at høre, at der i Republiken Venezuelas Hovedstad, Carácas, er blevet oprettet et Museum for de etnografiske Gjenstande og de Oldsager, som findes i Landet, og at det samme Steds værende videnskabelige Selskab, Instituto de ciencias sociales, støtter Museets Formaal.

Saa vidt man véd, har man endnu ikke gjort noget Fund, der vidner om, at den mærkelige Kultur, som indtil Spaniernes Komme herskede i Perú og til Dels i de tilstødende Lande, har udbredt sig til Venezuela. Derimod frembyder denne Republiks Omraade andre Mærkeligheder af etnografisk og arkæologisk Interesse, som uden Tvivl ville yde mangfoldige Bidrag til Videnskaben.

Alex. Humboldt meddeler saaledes*), at der er indhugget Figurer i Granitklipper ved den nedre Orinoco og ved Cassiquiare samt imellem Essequibo's og Rio Branco's Kilder. Disse Figurer forestille Slang, Krokodiller og andre Fremstillinger, om hvis Oprindelse de vilde, som nu leve paa Stedet, ikke vide noget. Lignende „Helleristninger“ forekomme ogsaa i Vestindien, saaledes paa den danske Ø St. John**). Paa Sletterne i Provinsen Varinas findes flere Gravhøje, hvilke for Resten høre til Sjældenhederne i Venezuela.

Vor Landsmand, Apotheker *Einar Staal* i Valencia, har tilskrevet Meddelelsen af disse Linjer, at der i Omegnen af denne By i Mængde træffes store Gravkar, der ere nedsatte i Jorden; de indeslutte fuldstændige Indianerlig samt forskellige Redskaber, Vaaben og Smykker. Hr. Staal agtede i den sidste Halvdel af afvigte Aar at foretage Udgravninger af saadanne Urner og ventede at gjøre et interessant Udbytte, hvorom nærmere Meddelelser kunne imødeses.

Men endnu større Interesse frembyder Klippehulen *Ataruipe* ved Orinocofloden, imellem Atures og Maypures. „I dette, et fuldstændig uddødt Folkeslags Gravsted“, siger Humboldt, „talte vi i kort Tid henimod 600 vel bevarede Skeletter, der vare fordelte saa regelret, at man ikke let

vilde kunne tage fejl af Tallene paa dem. Hvert enkelt Skelet ligger i en Slags Kurv af Stilke af Palmeblade. Disse Kurve, af de indfødte kaldte *Mapires*, ere en Slags firkanterede Sække. Deres Størrelse svarer til Ligets Alder. De skifte i Længde fra 10 Tommer til 3 Fod og 4 Tom. Alle Skeletterne ere sammenbøjede og saa fuldstændige, at der ikke engang fattes et eneste Ribben eller et eneste Fingerled. Knoklerne ere præparerede paa tre Maader: enten ere de blegede i Luft og Sol, eller de ere farvede røde med Orlean, et af Bixa Orellana udtraget Farveemne, eller ogsaa ere de ligesom Mumier overdragne med vællugtende Harpixarter og indhyllede i Bananblade. Indianerne fortalte os, at man lagde Liget ned i den fugtige Jord, for at Kjødet efterhaanden kunde opløses. Efter nogle Maaneders Forløb bleve de atter gravede op, hvorpaa man med skarpe Stene skræbde Levningerne af Kjødet bort fra Knoklerne. Flere Horder i Guyana bruge endnu denne Fremgangsmaade. — Ved Siden af „Mapiernerne“ ser man *halvbrændte Lerkar*, hvorfra hvert synes at indeholde Knoklerne af en hel Familie. De største af disse Gravurner ere 3 Fod høje og 4 Fod 3 Tom. lange. De ere graagrønne, ovale og se ret godt ud; de have Hanne af Form som Krokodiller og Slang, og ved Randen ere de prydede med Mæandre, Labyrinth og lige Linjer, der ere stilledes sammen paa forskellig Maade.“ — Fra hvilket Folk og fra hvilken Tid dette Gravsted stammer, kan der ikke gives nogen paalidelig Oplysning om. „Efter et Sagn blandt Guahibos-Indianerne“, fortæller Humboldt derimod videre, „lygtede de krigerske *Aturer*, forfulgte af Cariberne, ud paa Klipperne midt i de store Vandfald i Orinoco, og her uddøde efterhaanden det fordum saa talrige Folk, og Sproget tilligemed Folket. De sidste Familier deraf levede endnu i Aaret 1767. Paa vor Rejse viste man os i Maypures en gammel Poppegøje, om hvilken Indbyggerne paastode, at man ikke kunde forstaa den, fordi den talte aturisk.“

Den ejendommelige Skik at skelettere Ligene, før de stødtes til deres sidste Hvilested, har især tidligere været meget udbredt i Syd- og Nordamerika, til Dels ogsaa i Asien og Avstralien. Hvor vidt det samme en Gang ligeledes har været Tilfældet i Evropa, kan ikke nu afgjøres med Sikkerhed; men det maa ikke lades uænsset, at man i Danmark og Sverige i nogle Gravhøje fra Stenalderen har gjort Fund, som tyde paa, at Ligene i disse ere blevene skelletterede, før de lagdes ned i Gravkammerne.

I etnografisk og arkæologisk Henseende er Venezuela saa godt som ukjendt, uagtet alt tyder paa, at der her foreligger et rigt og mangfoldigt Materiale, som trænger til at undersøges. Man maa derfor haabe, at Styrelserne for det nye Museum og for det videnskabelige Selskab i Venezuela maa have Evner og Kræfter til at løse den smukke Opgave, de have sat sig, og det er utvivlsomt, at man med Tilfredshed vil modtage de videnskabelige Bidrag til Oplysningerne om Menneskehedens Kulturhistorie, der ville komme fra det nævnte, i saa mange Henseender mærkelige Land.

Vilhelm Boye.

Statistiske Meddelelser. III. Efter den i December 1876 foretagne *franske Folketælling*, hvis Hovedresultater for et Par Maaneder siden offentliggjordes, har Frankrig — Algérien og Kolonierne fraregnede — et Indbyggertal af næsten 37 Millioner (den officielle Opgivelse er 36,905,788), hvilket er 800,000 flere end ved den foregaaende Tælling 1872. Men da denne paa Grund af Krigsulykkerne 1870—71 og det derefter følgende Oprør i Paris, samt andre sammenstødende Omstændigheder giver et i flere Henseender forvirret Billede af Forholdene, bør man hellere gaa tilbage til Folketællingen 1866 for at faa et virkeligt Sammenligningsled, og man vil da iagttagende, at Tilvæksten i de 10 Aar — naar de afstaaede Landskaber Elsass og det nordøstlige Lothringen holdes uden for Regningen — kun er 430,000 Mennesker eller knap 1,15 pCt., medens vort eget Fædreland næsten har samme Tilvæxt hvert Aar (1,1 pCt.). Gaa man ind paa næjere Undersøgelser, vil man finde, at der kun er Stigning i Folkemængden i 39 Departementer, men Aftagen i 45; Grænselandskaberne maa nemlig holdes ude af Betragtning, fordi de ere paavirkede af Afstaaelsen 1871. Men baade

*) Voyage aux régions équinoxiales du nouveau continent, fait en 1799—1804, par Al. de Humboldt et A. Bonpland; rédigé par Alexandre de Humboldt. Relation historique, tome second (Paris 1819). — Ataruipehulen er beskrevet samme Steds S. 597-600.

***) Afbildninger heraf ere givne S. 15 i Antiquarisk Tidsskrift, Aarg. 1858-60 (udgivet af det Kgl. nordiske Oldskrift-Selskab).

Tilvæksten og Afgangen er i de allerfleste Departementer kun 1—2 pCt. (i flere endog rent forsvindende); kun i 6 Departementer er der en Stigning af 4—6 pCt. og i 4 andre af 8—12, imedens der ligeledes i 6 er en Aftagen med 4—4½ og i 5 med 5—6 pCt.

End videre vil den Mærkelighed vise sig, at der saa vel i Tilvæksten som i Afgangen er en vis Regelrthed, d. v. s. at den er nogenlunde ens i de enkelte *geografiske Grupper* eller Bælter, i hvilke Departementerne naturlig kunne samles, samt at disse Grupper igjen paa det nærmeste falde sammen med Frankrigs gamle historiske Landskaber. Man vil saaledes i Midt-Frankrig, d. v. s. det gamle Orleanais og de sønden derfor liggende Egne, lige ned til Corrèze i Limousin og Cantal i Auvergne, finde enten Tilbagegang eller kun ringe Fremgang: Allier skyder sig dog ind imellem som en mærkelig Undtagelse med en Tilvæxt af 8 pCt. Strækningen Nord for denne Gruppe, lige fra Côtes du Nord til Somme, d. v. s. det gamle Normandie med det tilgrænsende Maine og Anjou, samt en Del af Bretagne, viser afgjort Tilbagegang (i 5 Departementer endog med 4—6 pCt.); ikkun Nedre Seine afviger fra Regelen, vel nærmest ved de to store Stæder, Rouens og La Havres Indflydelse. I det vestlige Frankrig, d. v. s. hele det øvrige Bretagne og Poitou (Vendée), er der en svag Fremgang, imedens det sydvestlige, afskaaret ved en Linje fra Arriège ved Pyrenæerne gennem Øvre-Garonne (hvori Toulouse ligger) og til Nedre Charente, altsaa det gamle Gascogne og de nærmeste Landskaber, viser en Aftagen af 1—4 pCt. Der er dog her ligesom ved de to første Grupper en enkelt Undtagelse, nemlig Gironde med Bordeaux (Tilvæxt 5 pCt.). Landet vest for Lion-Bugten, den sydligere Del af Languedoc, har en Stigning af 3—4 pCt., men hele det sydøstlige Frankrig fra Gard op til Jura, altsaa Provence, Dauphiné, Savoien og det nordlige Languedoc, er aftaget i Folkemængde, de nordligere Egne med 1—2, de sydligere med 4 pCt. Kun Rhonemundingerne maa fraregnes, hvilket maa tilskrives Staden Marseille; men Stigningen er dog kun 1½ pCt. Tilbage staar det nordøstlige Frankrig (Bourgogne, Franche Comté, Lothringen o. fl.); men med Undtagelse af Departementet Marne i Champagne (med Reims) finder man ingen Fremgang, før man kommer op til den nordligste Spids, Nord og Pas de Calais, der have en Tilvæxt af henholdsvis 9 og 6 pCt. Endelig viser der sig Stigning i den vestlige Del af Isle de France, Seine og Seine-Oise med 12 og 5 pCt., men derimod Tilbagegang i den østlige og ligeledes Stigning i det gamle Lyonnais med de to store Fabrikbyer Lyon og St. Etienne (i den førstes Departement, Rhone, dog kun 4, men i den sidstes, Loire, endog 10 pCt.).

Allerede af denne Fremstilling bliver det klart, hvor stærk en Indflydelse de *store Stæder* øve paa deres Departementers Folkemængde, og hvor mægtig deres Tiltrækningskraft er. Dette fremgaar endnu tydeligere, naar man ser, at i Tidsrummet 1866—72 havde de 42 største Byer i Frankrig (med 30,000 Indb. og derover) en samlet Tilvæxt af 136,000 Mennesker, skjønt Landet som Helhed viste en Tilbagegang i Folkemængden med 370,000: en halv Million Mennesker var altsaa flyttet ind i Stæderne fra Landet eller Smaabyerne. I de sidste 4 Aar (1872—76) falder mere end tre Ottendedele af hele Tilvæksten (nemlig 313,000) paa de 43 store Byer, og i Tidsrummet 1861—66 kom næsten Halvdelen paa deres Part. 1866 havde Frankrig 45 saadanne Byer med i alt næsten 5 Mill. Indb., og skjønt det ved Fredslutningen 1871 tabte tre af dem (Metz, Mühlhausen og Strassburg) med næsten 200,000 Indb. tilsammen, var Formindskelsen i den samlede Folkemængde for slige Byer ved Tællingen 1872 dog kun 60,000, og 1876 var Tallet steget til 5,273,000. Med andre Ord, Forholdet imellem deres og hele Landets Folkemængde var 1866 kun 13,1 pCt., men steg 1872 til 13,8 og 1876 til 14,8. Af de ovennævnte 5½ Mill. boede oven i Kjøbet 3½, altsaa næsten to Tredjedele og omtrent en Tiendedel af Frankrigs Folk, i Paris og de otte Stæder, der have over 100,000 Indb. Tager man de 28 største Byer (med over 45,000 Indb.), vil man finde, at de 1866 havde en Folkemængde af 4,215,000 og 1876 af 4,667,000; de voxede altsaa

i ti Aar med henved 11 pCt., medens Frankrig som Helhed kun havde en Tilvæxt med en Tiendedel deraf.

Disse 28 Stæder og deres Indbyggertal ere:

	1866	1876	Tilvæxt i pCt.
Paris	1,825,000	1,989,000	9
Lyon	324,000	343,000	6
Marseille	300,000	319,000	6
Bordeaux	191,000	215,000	11
Lille	155,000	163,000	5
Toulon	127,000	132,000	4
St Etienne	97,000	126,000	30
Nantes	112,000	122,000	9
Rouen	101,000	105,000	4
Le Havre	75,000	92,000	23
Roubaix	65,000	84,000	29
Reims	61,000	81,000	33
Toulon	77,000	79,000	2
Amiens	61,000	67,000	10
Brest	80,000	67,000	-16
Nancy	50,000	66,000	32
Limoges	53,000	59,000	11
Rennes	49,000	57,000	16
Angers	55,000	57,000	4
Montpellier	56,000	55,000	-2
Besancon	47,000	54,000	15
Nizza	50,000	53,000	6
Le Mans	45,000	50,000	11
Versailles	44,000	50,000	14
Tourcoing	38,000	49,000	29
Tours	42,000	48,000	13
Dijon	39,000	48,000	23
Grenoble	40,000	45,000	12

Emil Elberling.

Det corniske Sprog Som man véd, har den keltiske Stamme i sin Tid indtaget store Dele af Evropa; men efterhaanden er den bleven trængt mere imod Vest, i det andet indvandrede Stammer have overvundet den og fra-røvet den Modersmaalet. Denne Proces gaar stadig frem ad, og den Tid vil mulig komme, da der ikke mere findes Folk, som tale et keltisk Sprog. For Tiden kan man regne, at Tallet paa de Mennesker, som tale keltisk, i alt udgjør 3½ Mill. eller omtrent 1 pCt. af Europas Folkemængde, og heraf findes 1 Mill. i Bretagne, Resten i Storbritannien.

Paa Halvøen *Cornwall* fandtes forhen en Befolkning, der udelukkende talte den Gren af det keltiske, som kaldes cornisk. Dette Sprog uddøde i det forrige Hundredeaar, men det kjendes ellers godt af nogle levnede Skrifter. Om dets gradvise Forsvinden og Uddøen og om de faa Spor, som endnu er tilbage i Folkesproget, findes der ret interessante Oplysninger i en Artikel af *H. Jenner** og i en lille Opsats af *Lack Sjørma***. Jenner minder om, at den store keltiske lærde Edw. Lhuyd 1707 opgav, at der taltes cornisk i 23 Sogne, dog saaledes, at mange af Indbyggerne i disse Egne kun kunde tale engelsk, hvilket Sprog ogsaa enhver cornisktalende forstod, og fremdeles, at Sproget henimod Midten af det samme Hundredeaar var i saa stærk Tilbagegang, at kun gamle Folk kunde forstaa det. I Slutningen af det 18de Hundredeaar uddøde Sproget fuldstændig, og baade *Pryce**** og *Whitaker***** sige, at kun to eller tre Mennesker kunde tale cornisk. Det sidste, der er skrevet paa dette Sprog, er et Brev med tilhørende engelsk Oversættelse, skrevet 1776 af en Fisker ved Navn William Bodenor fra Mousehole. Dette Brev lyder i dansk Oversættelse saaledes:

Jeg er 65 Aar gammel og er en fattig Fisker; jeg lærte cornisk, da jeg var Dreng. Naar jeg var til Sos med min Fader og fem andre Mænd i Baaden, horte jeg i Ugevis næppe et engelsk Ord. Jeg har aldrig set en cornisk Bog; men jeg lærte cornisk, naar jeg var til Sos sammen med gamle Folk, i vor By er der kun 4 eller 5, som kunne tale cornisk; gamle Folk paa omtrent 80 Aar. Yngre Folk have aldeles glemt cornisk.

Skjøndt cornisk saaledes i mange Aar har været et dødt Sprog, er det dog ikke sporløst forsvundet, i det flere corniske Ord endnu kunne forekomme i daglig Tale, ligesom ogsaa Udtryksmaaden i nogle Tilfælde minder om cornisk. Saaledes bruger man i Cornwall at omskrive Præsens af Verberne ved Hjælp af Ordet *do*, og man siger saa „they do say“ i Steden for „they say“. Ligeledes er det en

* Transactions of the Philological society (1873—74).

** Revue celtique.

*** Archæologia Cornu-Britannica (1799).

**** Supplement to Powlheles History of Cornwall (1799).